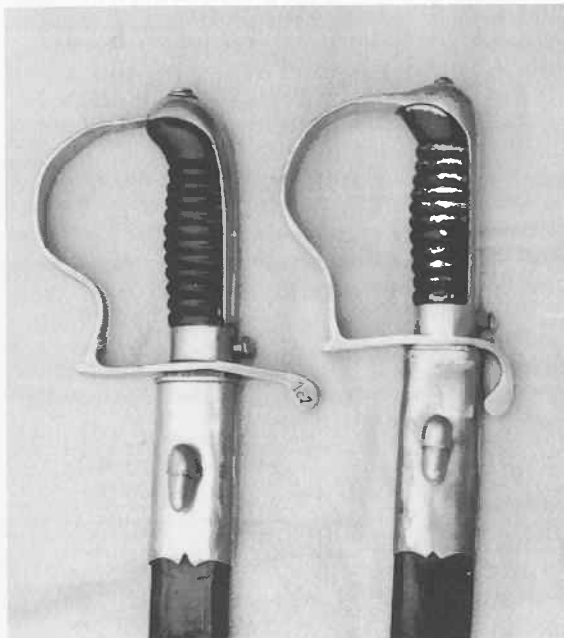

EEN ROTTERDAMSE POLITIESABEL

door G.R. Hof

Rondom de uniformering en bewapening van de gemeentelijke politiefunctionarissen bestond er in de 19e en begin 20e eeuw een grote autonomie bij de gemeentes zelf. Het gevolg daarvan was dat er in Nederland tientallen modellen sabels zijn gedragen en we als verzamelaar nog ver af zijn van een compleet beeld van welk model in welke tijd in welke gemeente is gedragen. Enkele gemeentes hadden een eigen model, specifiek voor die gemeente. Weer andere gemeentes bestelden voor hun veldwachters een sabel welke bij de plaatselijke wapenhandelaar uit een Solingse catalogus kon worden uitgekozen. In de loop der tijd heb ik een 70-tal modellen kunnen documenteren, maar elk jaar kom ik op wapenbeurzen en in particuliere collecties nog onbekende modellen tegen.

*afb.1 Links: de Nederlandse politiesabel uit Solingen
Rechts: de Rotterdamse politiesabel der Hembrug
(Collectie G.R. Hof)*

Eén van de meest voorkomende modellen is dat wat staat afgebeeld onder afbeelding 1 links. Deze sabel werd door verschillende fabrikanten aangeboden, zoals W.K.& C. (model No.6652) en Eickhorn (model No.861). Van dit model had de gemeente Rotterdam een eigen versie, ontwikkeld en aangemaakt door de Artillerie-Inrichtingen (Hembrug). De geschiedenis van deze sabel (afb.1 rechts en afb.2) is als volgt.

In 1913 was de gemeente Rotterdam aan een nieuw model politiesabel toe. De op dat moment in gebruik zijnde sabel deed reeds ongeveer dertig jaren dienst, een sabelmodel dat bij gebruik snel uit de hand werd geslagen en ook onvast in de schede zat. De politieleiding van Rotterdam vroeg aan de Inspecteur der Draagbare Wapenen (IDW) welke tevens Hoofd Wapenfabriek der A-I was, om de op dat moment ingevoerde marechausseesabel (M.1913) ter bezichtiging te mogen ontvangen. Er werd een klevang toegezonden met de boodschap dat deze voor f.6,- aangemaakt zou kunnen worden, maar niet vóór 1914¹. Of het de prijs dan wel de lange termijn van levering was waar men in Rotterdam moeite mee had, in

elk geval zond de Hoofdcommissaris van Politie 2 modellen van sabels naar de IDW "met verzoek deze te doen keuren en de eischen te willen omschrijven. Voorts onder welke voorwaarde grootere aantallen zouden kunnen worden gekeurd". Een half jaar later kwam er van de Hoofdcommissaris een brief bij de IDW² waarin werd verzocht medewerking te verlenen bij de aanschaffing, keuring en nummering van 250 stuks sabels van een model dat door de politie te Rotterdam werd opgestuurd. De IDW vroeg voor deze sabels offerte aan Weyersberg & Co. te Solingen, waarbij de schedes (à raison van f.1,70) bij de Centrale Werkplaats aangemaakt zouden kunnen worden. Kort daarop meldde de IDW aan de Hoofdcommissaris: "Medegedeeld dat de A-I de sabels zou kunnen maken, geheel overeenkomstig het overgelegde model. De prijs komt iets hoger uit als Weyersberg bedingt (plm.f.10,-), waarbij bij levering door Weyersberg op plm. f.150,- keuringskosten te Solingen gerekend moet worden. Voor 1000 sabels zullen de prijzen dus ongeveer gelijk zijn". Op 4 augustus 1914 deed de Politie te Rotterdam dan de eerste bestelling³: "(...)kan zich ermeede vereenigen dat de benoodigde politiesabels met een uit één stuk gegoten gevest worden gemaakt. Zal gaarne 50 stuks tegen Januarije tegemoet zien à f.10,- per stuk. Kleine wijzigingen kunnen aangebracht worden. Zoo mogelijk voorziening tegen indringen van water treffen".

In de bovengenoemde brief herkennen we de twee verschillen tussen de A-I sabel en het model zoals dat door de Solingse makers werd geleverd: ten eerste dat het gevest uit één stuk werd gegoten, waarbij de greep zwart-bruin werd gekleurd. Ten tweede werd in de voorziening tegen het indringen van vocht door de A-I voorzien door niet een leren stootplaatje onder het gevest om de kling, maar door het aanbrengen van een metalen plaatje.

De datum van de eerste bestelling van dit sabelmodel, 4 augustus 1914, is zwanger van een dramatische historische betekenis: op die dag, om twee minuten over acht 's ochtends, vielen Duitse troepen bij Gemmerich België binnen en begon de Eerste Wereldoorlog. Dit gegeven is voor mij reden om aan te nemen dat deze eerste bestelling zeker niet door de A-I op dat moment zal zijn uitgevoerd. Immers de grenzen werden gesloten, de mobilisatie werd afgekondigd en de productie van de A-I zal zeker geheel gestaan hebben ten dienste van het Veldleger. In deze mening lijkt ik te worden bevestigd door een brief van de IDW aan de politie te Rotterdam van juli 1915: "Het is ons gelukt een adres te vinden dat in staat is gevesten te leveren die voldoen aan billijk te stellen eischen. Een sabel ter beoordeling gezonden. Prijs f.15,- per stuk(...)". Deze sabel werd als zeer geslaagd ervaren, 150 stuks werden besteld, met een optie op 1000 stuks. Pas na de Eerste Wereldoorlog, in 1919 kwamen er weer bestellingen van Rotterdamse politiesabels bij de A-I binnen (de sabels kostten inmiddels f.20,-). Maar de invloed van de materiaalschaarste tijdens de oorlog deed zich nog wel gelden: de politie te Rotterdam beklaagde zich bij de IDW er over dat het schedebeslag van de geleverde sabels niet van wit-metaal was, maar van vernikkeld roodkoper. Het antwoord van de IDW was dat wit-metaal destijds niet beschikbaar was, maar dat bij volgende bestellingen (er werd onderhandeld over een partij van 1430 sabels à f.30,10) het schedebeslag in wit-metaal uitgevoerd zou worden. De in afbeelding 1 (rechts) afgebeelde sabel is zo'n Hembrug sabel met vernikkeld roodkoper beslag.

EINDNOTEN

1. Brievenboeken IDW; Archief Staatsbedrijf der Artillerie-Inrichtingen; Centraal Archiefdepot Ministerie van Defensie; van politie Rotterdam 22-4-1913; aan politie Rotterdam 6-5-1913; index 377

